

4. ELEKTRONSKI SISTEM PLAĆANJA

4.1. UTICAJ ICT TEHNOLOGIJE NA SISTEM PLAĆANJA

Razvoj informacione i telekomunikacione tehnologije stvorio je uslove za globalizaciju poslovanja. Glavni cilj je postao da se bez obzira na geografske distance što brže i efikasnije povežu klijenti i tokovi informacija. U uslovima vrlo jake konkurencije, gde postepeno nestaju razlike između banaka, investicionih banaka, brokerskih firmi i osiguravajućih kompanija, finansijske organizacije su pod stalnim pritiskom da zadrže korisnike svojih usluga, smanje troškove, upravljaju rizikom i koriste tehnologiju kao izvor konkurentne prednosti. Model globalne organizacije i jake konkurencije zahteva novu koncepciju pristupa banaka u njihovom poslovanju, o čemu svedoče sve veća ulaganja u specijalizovanu i prema klijentu orijentisanu tehnologiju.

Banke su prvobitno imale odbojnost prema inovacijama koje donosi poslovanje, ali su tokom vremena uvidele da to nije prolazni fenomen nego sve više deo poslovne stvarnosti sa još većom perspektivom u budućnosti. Danas postoji preko 1000 svetskih banaka koje nude klijentima mogućnost obavljanja bankarskih transakcija direktno iz kuće, posredstvom Interneta. Elektronsko bankarstvo, kao specifičan deo elektronskog poslovanja, ima mnoge prednosti u odnosu na klasično poslovanje¹:

- Smanjenje troškova transakcija;
- Brži obrt sredstava;
- Siguran i bezbedan platni promet;
- Ušteda vremena;
- Mogućnost obavljanja transakcija sa radnog mesta;
- Stalni uvid u stanje na računu i promet.

Pojava elektronskog novca nametnula je potpuno novu filozofiju u bankarstvu, koja se zasniva na elektronskoj razmeni podataka i sredstava (*EFT-Electronic Funds Transfer*), koja je pojmovno određena kao elektronsko bankarstvo. Razvojem elektronskog prenosa sredstava, znatno se menjaju finansijski instrumenti i tehnologija poslovanja. Finansijske transakcije mogu da se prenesu na neograničenu udaljenost u minimalnom vremenskom razmaku putem postojećih komunikacionih mreža u zemlji i inostranstvu, bez tradicionalnog pripremanja naloga i ostale prateće dokumentacije. EFT transfer omogućava transfer sredstava u momentu plaćanja sa računa dužnika na račun korisnika. Ovim načinom plaćanja eliminiše se plaćanje čekovima i drugim oblicima bezgotovinskog plaćanja.

Elektronski sistem plaćanja (*Electronic Payment System-EPS*), sve je dominantnija alternativa plaćanju čekom. Pojedine zemlje razvile su posebne sisteme usluga interbankarskog transfera sredstava, u okviru mreže unutrašnjeg platnog prometa. Osnovni zahtev za elektronske finansijske transakcije je njihova sigurnost. Omogućavanje sigurnih transakcija zahteva stvaranje elektronskih sistema sigurnosti. Ovi sistemi moraju da štite poruke koje čine naloge za prenos novca ili sam novac, i omogućavaju digitalne potpise koji se ne mogu krivotvoriti niti poricati.

Sigurnosni zahtevi elektronskih finansijskih transakcija su ²:

¹ H. Raghav Rao, Manish Gupta, Shambhu Upadhyaya, *Managing Information Assurance in Financial Services*, Idea Group Inc (IGI), 2007., str., 138.

² Ibid., str., 139.

- privatnost (*privacy*) – sadržaj prenesenih poruka, činjenica da je poruke uopšte bilo, ko ju je poslao i kome je namenjena, trebalo bi da ostane poznato samo učesnicima u komunikaciji,
- verodostojnost, autentičnost (*authenticity*) – učesnici u komunikaciji moraju da budu u stanju da jedan drugom dokažu svoj identitet,
- autorizacija učesnika (*authorization*) – ima li uspešteno identifikovani učesnik pravo da koristi u datom trenutku datu uslugu?
- neopozivost (*nonrepudiation*) – ni jedna strana ne može da ospori drugoj strani da je učestvovala u komunikaciji,
- celovitost, integritet (*integrity*) – poruka mora da stigne na svoje odredište u nepromenjenom obliku, odnosno eventualnu promenu u komunikacionom kanalu primalac mora da detektuje.

Navedeni zahtevi mogu da se ispune primenom raznih tehnoloških rešenja.

Sredstva plaćanja u virtuelnom poslovanju³ su:

- Elektronski ili digitalni novac – predstavlja elektronsku zamenu papirnog novca, i kao takav može da se čuva i troši.
- Elektronski čekovi – elektronski dokument, digitalno potpisan, analogno potpisanom papirnom dokumentu, kojim se nalaže banci potpisnika da isplati iznos novca sa potpisnikovog računa u određenom roku. E-ček može da bude poslat i primljen kao bilo koji e-mail.
- Kreditne kartice – podaci sa kartice se razmenjuju putem Interneta, bez šifrovanja, problem su tajnost podataka i identitet pravog vlasnika kartice;
- Šifrovane kreditne kartice – podaci o kreditnoj kartici se šalju u vidu šifrovane poruke, primalac (prodavac) proverava identitet kupca kao vlasnika kreditne kartice, prodavac vrši proveru informacija o kartici i digitalnom potpisu, banka šalje potvrdu ispravnosti;
- Potvrda treće strane – brojevi kreditnih kartica ne putuju Internetom, već preko finansijskog posrednika.

Dva osnovna modela plaćanja u elektronskom obliku su⁴:

- *Cash-like*, sistem koji podrazumeva pretplatu. U ovakvim sistemima određena suma novca se uzima od kupca, pre nego što je trgovina obavljena. U ovu grupu spadaju: *Smart card*, elektronski keš i bankarski čekovi.
- *Check-like*, sistem kod koga se plaćanje obavlja u trenutku kupovine (*pay-now*) ili po obavljenoj kupovini (*pay-later*). Primer za *pay-now* grupu su bankomati, a za *pay-later* je primer plaćanja kreditnim karticama.

Sigurnost predstavlja najveću brigu kod poslovanja svih vrsta virtuelnih poslovanja, jer su posledice zloupotrebe ovog vida razmene podataka nemerljive. Najčešće je definisana kao kombinacija tehnologija, mera i postupaka zaštite informacija od neovlašćenog eksploatiranja.

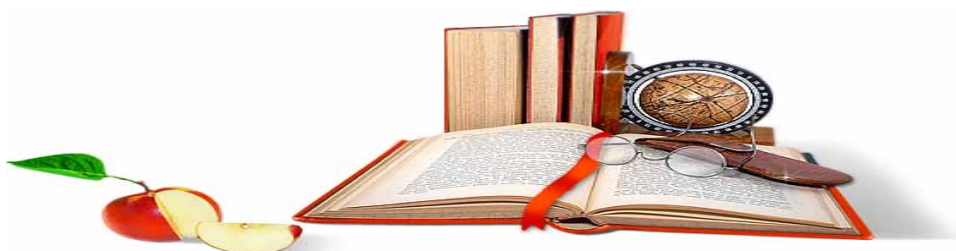
³ <http://www.scindeks.nbs.bg.ac.yu/clanak.php?issn=0350-0373&prv=1&zad=7&broj=4&godina=2004&je=sr&id=0350-03730404067P&pdf=da>

⁴ Sihan Qing, Jan H. P. Eloff, *Information Security for Global Information Infrastructures: IFIP TC 11 Sixteenth Annual Working Conference on Information Security, August 22-24, 2000, Beijing, China*, Springer, 2000., str., 452.

---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM

[FORUMU](#) ILI NA maturskiradovi.net@gmail.com